

Prekarisaation tunnesävyjä

Eeva Jokinen ja
Juhana Venäläinen (toim.)
Prekarisaatio ja affekti.
Jyväskylä: Nykykulttuurin
tutkimuskeskus, 2015. 219 s.
ISBN: 978-951-39-6134-3.

Nykyisyyttä koskevissa yhteiskunta- ja kulttuurintutkimuksen analyyseissä toistuu epävakaas: epätyypillisistä työsuhteista on tullut tyypillisiä, eikä työ ole tae toimeentulosta saati sen jatkuvuudesta. Hyvinvointivaltion turvaverkot repeävät, eikä perhekään ole entisensä. Eeva Jokisen ja Juhana Venäläisen toimittamassa teoksessa *Prekarisaatio ja affekti* tätä ilmiötä lähestytään prekarisaation käsitteen avulla. Teos perustuu niin kutsuttuun laajaan prekarisaatioteesiin, jossa prekarisaatio määritellään ei vain työn, vaan elämän yleiseksi epävakautumiseksi. Kyse on perustavanlaatuisesta hauraudesta ja ennustamattomuudesta, joka ei kiinnity mihinkään erityiseen kohteeseen.

Prekarisaatio nostaa pintaan monenlaisia affekteja, tai pikemminkin orastavia tunteita ja aistimuksia. Näitä lähtevät purkamaan johdantoluvun jälkeen teoksen kahdeksan ”pie-

noistutkimukseksi” nimettyä artikkelia eri näkökulmista. Teoksen johtoaajatus on, että prekarisaatio ja affektit kulkevat käsi kädessä kaikilla elämänalueilla. Affektit ymmärretään ”ihmisruumiin ja inhimillisen ajattelun leikkauskohtina, niiden toisiinsa kietoutumisina” (s. 10). Tämä ruumiillinen ulottuvuus onkin yksi affektin käsitteen keskeinen anti yhteiskunta- ja kulttuurintutkimukselle. Affekteja koskeva tutkimus on ollut jo joitakin vuosia siinä määrin yhteiskunta- ja kulttuurintutkimuksen aallonharjalla, että on perusteltua puhua jopa affektiivisesta käänteestä. Teoksen johdantoartikkelissa kuitenkin muistutetaan, että affektit tai tunteet olivat miltei koko 1900-luvun ajan tieteellisen keskustelun marginaalissa, jopa sen ulkopuolella. Tunteita väheksyttiin niin tutkimuksen kohteina kuin tiedon rakennusvälineinä, ja ne haluttiin rajata rationaalisuuteen perustuvan tieteellisen tiedon tuottamisen ulkopuolelle. Affekteja koskeva tutkimus pyrki etsimään tiedon tuottamisen tapoja kielellisen ja rationaalisen selittämisen yli ja ohi, ruumiillisuutta ja kokemuksellisuutta korostaen.

Koska epävakaas kuuluu olemuksellisesti prekaariin kokemukseen, eivät kirjoittajat tyydy vain kuvaamaan olemassa olevia affekteja, vaan he myös luovat uusia tapoja jäsentää maail-

maa. Yksi teoksen kirjoittajien tapa jäsentää maailmaa on luoda uusia käsitteitä kuvaamaan nykyisyyden tunnesävyjä. Hyvänä esimerkkinä toimii Eeva Jokisen ”tohkeisuus”, jolla hän tarkoittaa erityisen innoissaan olemista, usein yhdessä toisten kanssa. Siinä missä tohkeisuuden kaltainen tunnekokemus oli teollisessa yhteiskunnassa tuotantoa haittaava tekijä, on se nykyään työmarkkinoilla arvostettu ominaisuus: ”Nykytyössä hillittömyys, innokkuus, yletön sosiaalisuus ja kaikkialle suuntautuva energisyys ovat toivottuja kvalifikaatioita”, Jokinen kirjoittaa (s. 32). Vaikka yhdessä tohkeilu tuottaa mielihyvää, liittyy siihen myös pakkoa, mikä käy ilmi erityisesti Pontus Purokurun ja Antti Paakkarin artikkelissa *Riittämättömyys*. Tohkeisuuden käänköpuoli on riittämättömyys, kun ei jaksaa innostua aina uudelleen seuraavasta pätkästä prekaareilla työmarkkinoilla.

Teoksen artikkelit toimivat parhaiten prekarisaation ja affektin kuvauksena silloin, kun niitä lukee rinnakkain ja ristiin. Yksittäisissä artikkeleissa ei pyritä niinkään analysoimaan sitä, mistä prekarisaation ja affektien liitossa on ylipäättään kyse, vaan sanoittamaan ja ymmärtämään sitä kokemuksena jostakin tietystä näkökulmasta. Näin teos tarjoaa myös kiinnostavia kontrasteja, kuten Lilli Aini Rokko-

sen ja Pirjo Pölläsen artikkelien välillä. Rokkonen on antanut artikkelilleen nimen *Moratorio*, joka on taloustieteen termi ja tarkoittaa maksuajan pidentystä. Rokkonen viittaa moratoriolla äitiysvapaan naisille tarjoamaan hengähdystaukoon raastavaksi koetusta työelämästä. Äitiys on Rokkosen haastatteleminen naisille hyväksyty levähdyspaikka, kunniallinen keino irtautua työelämän vaatimuksista edes hetkeksi. Paradoksaalista on, että palkkatyöhön liittyvää kiirettä, kilpailua ja suorittamista ”paetaan” äitiyden suorittamiseen perhepetien, kestovaippojen ja luumuseiden maailmaan, jossa yksilöön kohdistuvat normatiiviset vaatimukset eivät näytä olevan oleellisesti vähäisempiä kuin palkkatyössä – tekisi mieli jopa väittää että päinvastoin. Rokkosen analyysissä kiehtovaa on se, miten työelämän haurastuminen haurastuttaa ihmisten sidosta työelämään myös toisesta suunnasta: kun tarjolla on parhaimmillaankin vain epävarmuutta, palkkatyö menettää merkitystään elämä jäsentävänä tekijänä.

Pirjo Pölläsen suomalaisen miehen kanssa parisuhteessa Suomessa eläneitä tai eläviä venäläisnaisia käsittelevä artikkeli tarjoaa kontrastin Rokkosen hengähdystauolla oleviin äiteihin. Molemmat artikkelit käsittelevät naisia yksityisen

elämänpiirin näkökulmasta (vaikkakin prekarisaatioissa yksityisen ja julkisen välinen raja liudentuu), mutta kokemukset ja affektit ovat aivan erilaiset. Siinä missä prekaarit työmarkkinat synnyttävät nuorissa suomalaisnaisissa halun paeta hetkellisesti äitiyteen, aiheuttavat ne Suomessa asuvissa venäläisnaisissa riittämättömyyden ja jopa lamaantumisen tuntemuksia. Heillä ei ole mahdollisuutta irrottautua työelämästä, heidän on vaikea päästä työelämään. Tämä näkyy paitsi huolena toimeentulosta, myös kapenevana tulevaisuudenhorisonttina, kun naiset esimerkiksi siirtävät toiveita lapsen hankkimisesta taloudellisesti turvatumpaan tulevaisuuteen. Prekarisaatio tähtääkin eri tavalla yksilön ruumiiseen riippuen esimerkiksi sukupuolesta, yhteiskuntaluokasta, iästä ja kansalaisuudesta. Kun yhdelle prekarisaatio tarkoittaa aikapulaa, on se toiselle jatkuvana virtaavaa aikaa, jota palkkatyö ei rytmitä.

Kaikki teoksen artikkelit kertovat prekarisaatiosta, mutta osassa suhde affekteihin on löyhempi. Tämä näkyy paitsi kertomusten keskittymisenä prekaarin kokemuksen kuvaamiseen, myös siten, että affektin määrittely ei ole johdonmukaista. Kirjoittajat ottavat melko paljon vapauksia affektin määrittelyn suhteen, eikä esimerkiksi tunteiden ja affektien välinen ero

ole useimmissa artikkeleissa kovinkaan selvä. Määritelmät eivät myöskään ole yhdenmukaisia teoksen johdantoartikkelin (tosin melko väljien) määritelmien kanssa. Toisinaan kirjoittajat eivät määrittele affektia sinänsä, vaan ainoastaan tarkastelemansa affektin. Käsitteellinen epätarkkuus johtuu kenties siitä, että prekarisaation pintaan nostamat tunteet eivät ole selvärajaisia eivätkä asetu valmiisiin tunnekatgorioihin, jolloin myös niiden kurinalainen teoretisointi on vaikeaa. Lukijan kannalta on kuitenkin välillä hämmentävää, kun ei voi olla varma, milloin kirjoittajat puhuvat samasta ja milloin eri ilmiöstä. Esimerkiksi tohkeisuuden ja innostuksen keskeistä eroa on vaikea hahmottaa.

Metodologisesti teos on koikeileva ja rohkea, välillä jopa hullutteleva. Artikkeleissa hyödynnetään perinteiset tieteenalarajat ylittäviä metodeja, kuten tanssintutkimusta. Menetelmien voi ajatella olevan linjassa tutkittavan aiheen kanssa: kun tutkimuksen kohteet, prekarisaatio ja affekti, eivät ole selvärajaisia, myös niiden tutkimuksessa voi ammentaa menetelmiä eri teoriaperinteistä. Menetelmissä on otettu huomioon myös ruumiillisen ja kokemuksellisen tiedon hyödyntäminen.

Prekarisaatio ja affekti antaa

useita vastauksia siihen, mitä prekarisaatio on ja miltä ihon alle tunkeutuva prekarisaatio tuntuu. Se on ennakoimattomuutta, horisontittomuutta, elämää välitilassa. Se on myös vastarintaa, yhdessä innostumista ja merkityksen etsimistä perinteisten instituutioiden kuten palkkatyön ulkopuolelta. Teos ei tarjoakaan valmiita vastauksia, vaan kiinnostavia näköaloja prekarisaatioon ja affektiin sekä niiden tutkimukseen.

Hanna Ylöstalo